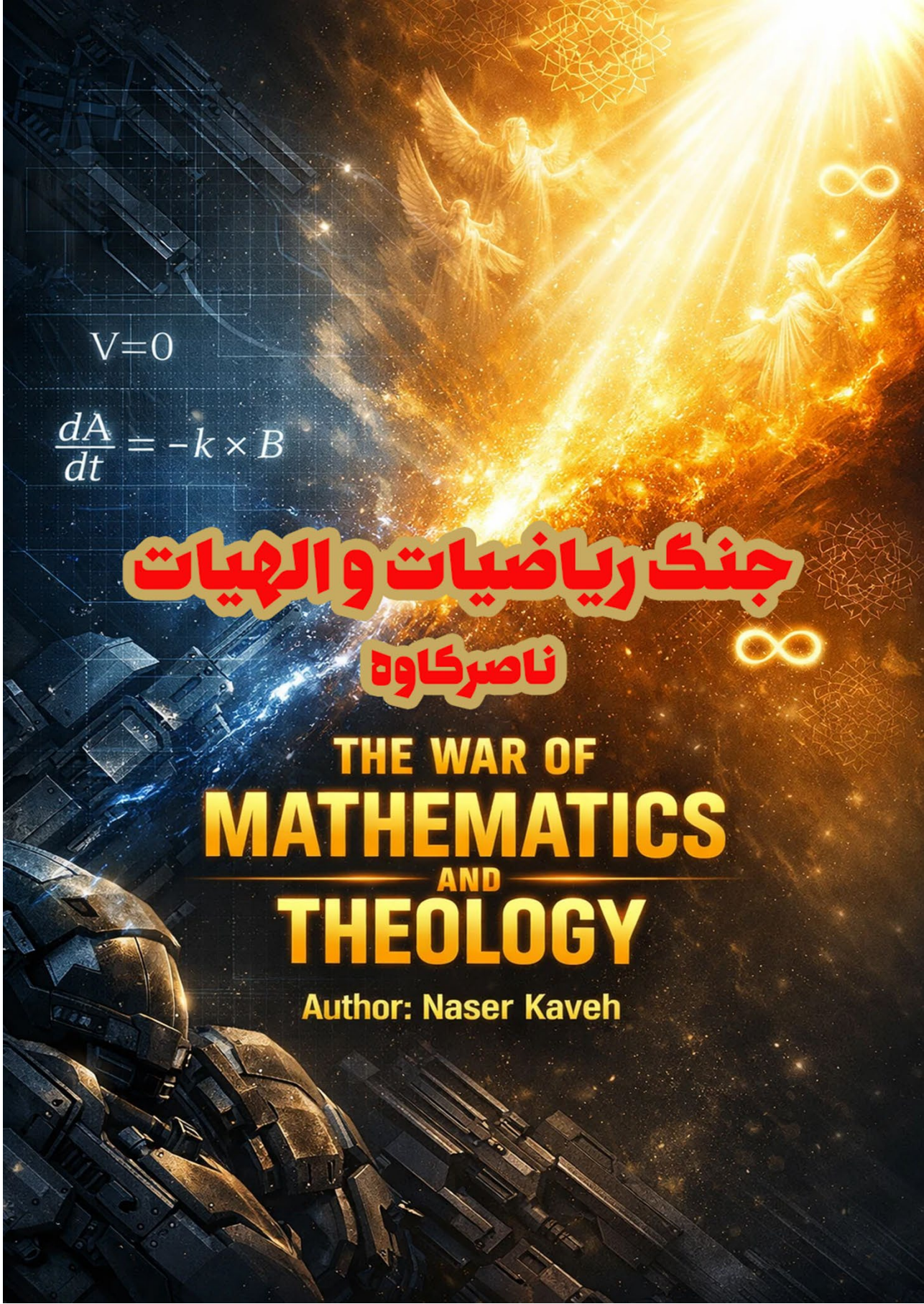

$$V=0$$

$$\frac{dA}{dt} = -k \times B$$

جنگ ریاضیات و الهیات

ناصر کاوه

THE WAR OF MATHEMATICS AND THEOLOGY

Author: Naser Kaveh

پشتیبان ولایت فقیه باشید
تا به مملکت شما آسیبی نرسد
امام خمینی

ملت بزرگ ایران
خود را و همت و نهیت خود را
بر بخ دشمنان کشید

© 2022

این کتاب تقدیم می‌شود

به ائمه معصومین (صلوات الله علیهم اجمعین) امام خمینی (ره) ، شهید امام
خامنه ای ، شهدا از صدر اسلام تا شهدای رمضان و شهدای جبهه های مقاومت

یکی از بنیادهای نظری و تمدنی زنده نگه داشتن یاد شهدا، نسبت آن با «فرهنگ» در جامعه است. شهادت، صرفاً رفتن به میدان جنگ یا پایان یک زندگی نیست؛ بلکه حامل یک سبک فکری و اخلاقی برای زیست جمعی است. در این چارچوب، امام شهید، سید علی خامنه ای ، مفهوم «فرهنگ شهادت» را به عنوان الگویی در برابر فرهنگ فردگرایی غربی معرفی می‌کنند: فرهنگ شهادت یعنی فرهنگ تلاش کردن با سرمایه‌گذاری از خود برای اهداف بلندمدت مشترک بین همه‌ی مردم؛ که البته در مورد ما آن اهداف، مخصوص ملت ایران هم نیست، برای دنیای اسلام بلکه برای جهان بشریت است. این فرهنگ در جامعه‌ای اگر جا افتاد، درست نقطه‌ی مقابل فرهنگ فردگرایی غربی امروز است که همه چیز را برای خود و با محاسبه‌ی شخصی می‌سنجند. امام شهید، سید علی خامنه ای ۲۷/۱۱/۱۳۹۳

«جنگ ریاضیات و الهیات»

مدیر پروژه و نویسنده: ناصر کاوه

هوش مصنوعی ، گرافیک و طراح: علی کربلائی

رسانه و فضای مجازی: مهدی کاوه

تایپ و حروف نگار و مشاور طرح : نرگس کاوه

روابط عمومی و پشتیبانی و رایانه: فاطمه عاقلی

قیمت: صلوات بر محمد و آل محمد (ص)

جنگ ریاضیات و الہیات

ناصر کاوہ

ساختار و فهرست کتاب

پیشگفتار ... (تقابل دو نگاه: جبر اعداد و اراده آسمان)

مقدمه ... (تبیین فلسفی، تاریخی و کلامی جنگ)

فصل اول: ریاضیات جنگ و منطق قدرت‌های مادی

- 1 - 1. مفهوم ریاضیات جنگ در نظریه‌های نظامی
- 1 - 2. نقش قدرت نظامی و اقتصادی در تحلیل جنگ
- 1 - 3. دیدگاه‌های کلاسیک درباره جنگ (سان تزو و کلاوزویتس)
- 1 - 4. محدودیت‌های تحلیل صرفاً مادی از جنگ
- 1 - 5. نقش عوامل غیرمادی در معادلات جنگ

فصل دوم: الهیات جنگ در قرآن کریم

- 2 - 1. مفهوم جنگ در نگاه قرآن
- 2 - 2. نقش اراده الهی در سرنوشت جنگ‌ها
- 2 - 3. ایمان و صبر به عنوان عوامل پیروزی
- 2 - 4. رابطه یاری انسان و نصرت الهی
- 2 - 5. مفهوم شهادت در الهیات جنگ

فصل سوم: نقش ایمان و صبر در پیروزی‌های تاریخی

- 3 - 1. تأثیر باورهای دینی در روحیه جنگی
- 3 - 2. تحلیل قرآنی پیروزی گروه‌های اندک بر گروه‌های بزرگ
- 3 - 3. جایگاه صبر و استقامت در فرهنگ اسلامی
- 3 - 4. بازتاب مفهوم مقاومت در ادبیات فارسی

فصل چهارم: امدادهای غیبی در جنگ بدر و احد

- 1 - 4. بررسی تاریخی جنگ بدر
- 2 - 4. تحلیل قرآنی پیروزی مسلمانان در بدر
- 3 - 4. مسئله نزول فرشتگان در قرآن
- 4 - 4. جنگ احد و نقش مسئولیت انسانی
- 5 - 4. سنت‌های الهی در پیروزی و شکست

فصل پنجم: تبیین مفهوم جهاد در اسلام

- 1 - 5. جهاد ابتدایی و دفاعی در آینه منطق
- 2 - 5. اهداف جهاد در قرآن
- 3 - 5. اخلاق جنگ در اسلام و کاهش تلفات غیرنظامی

فصل ششم: بررسی جنگ احزاب (خندق)؛ نقطه تلاقی ریاضیات و الهیات

- 1 - 6. زمینه‌های تاریخی و ائتلاف بی‌نظیر دشمن
- 2 - 6. نقش سلمان فارسی و نوآوری استراتژیک (حفر خندق)
- 3 - 6. امدادهای غیبی در جنگ احزاب

فصل هفتم: نقش رهبری و مدیریت در جنگ

- 1 - 7. سیره فرماندهی پیامبر (ص) و امیرالمؤمنین (ع)
- 2 - 7. مشورت و تصمیم‌گیری عقلانی (اصل شورا)
- 3 - 7. حفظ انسجام و روحیه در بحران‌ها

مؤخره ... (سنتز نهایی؛ تلاقی شمشیر و مناجات)

کلام آخر ... (ریاضیات جنگ و منطق قدرت‌های مادی)

فهرست منابع ... (کتاب‌شناسی تفاسیر، تاریخ و علوم استراتژیک)

جنگ ریاضیات و الهیات

ناصر کاوه

پیشگفتار

تاریخ بشر همواره صحنه تقابل اراده‌ها بوده است. در تحلیل این تقابل‌ها، معمولاً دو نگاه متفاوت وجود دارد: نگاهی که به اعداد و ارقام تکیه دارد و نگاهی که به آسمان و اراده الهی چشم دوخته است. تقابل این دو نگاه را می‌توان تقابل «ریاضیات جنگ» و «الهیات جنگ» نامید.

باید ابرقدرت‌ها بر همه حکومت کنند و معادله ظاهری قدرت چنین حکم می‌کند که $A > B$ (قدرت مادی فراتر، برنده میدان است)، اما **الهیات جنگ** می‌گوید:

«وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا»؛ (خداوند اجازه نمی‌دهد کافران بر مؤمنان مسلط شوند) - سوره نساء، آیه 141.

نیروی انسانی دارای تخصص نظامی و تکنولوژی پیچیده، معادلات جنگ را عوض می‌کند، اما **الهیات جنگ** می‌گوید:

«فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى»؛ (همه چیز به ید و قدرت او بسته است؛ انسان‌ها واسطه و بهانه‌ای بیش نیستند) - سوره انفال، آیه 17.

آنکه تعداد نیروهایش بیشتر است و نسبت قوا مثلاً 3 به 1 یا 10 به 1 به نفع اوست، غلبه در جنگ با اوست، اما **الهیات جنگ** می‌گوید:

«فَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ»؛ (آنانکه صبر و توکل‌شان بیشتر است حتی با جمعیت کمتر، پیروز میدان‌اند. در اینجا معادله $100 > 200$ یا $1000 > 2000$ به اذن خدا محقق می‌شود) - سوره انفال، آیات 65 و 66.

و همچنین: «كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ» - سوره بقره، آیه 249.

آنکه ثروت بیشتری دارد ($Budget \times GDP$)، توان بیشتری برای اداره لجستیک جنگ دارد، پس اوست که پیروز است، اما الهیات جنگ می‌گوید: «وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ ءَامَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ»؛ (ایمان و تقوا موجب دستیابی به برکات و منابع بی‌پایان می‌شود) - سوره اعراف، آیه 96.

اگر در ائتلاف ابر قدرت‌ها باشید پیروز می‌شوید، اما الهیات جنگ می‌گوید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَنَصَّرُوا لِلَّهِ يُنْصِرْكُمْ وَ يُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ»؛ (یاری خداوند موجب نصرت و پیروزی متقابل شماست و ثبات قدم را به همراه دارد) - سوره محمد، آیه 7.

هر که در جنگ کشته شد، از صفحه روزگار محو شده و عدد او در آمار تلفات (Casualties) به صفر (0) می‌رسد، اما الهیات جنگ می‌گوید:

«وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ»؛
 (کشتگان در راه خدا را مرده نخوانید بلکه؛ زنده و جاویدند) - سوره بقره،
 آیه 154. ریاضیات جنگ می‌گوید: آنکه تسلیحات بیشتر و مدرن‌تر دارد،
 در جنگ پیروز است، اما الهیات جنگ می‌گوید: «يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ»؛
 (دست خدا از همه دست‌ها بالاتر است) - سوره فتح، آیه 10.

❌ آری؛ ریاضیات فقط چرتکه می‌اندازد، نسبت‌ها (مانند X/Y) را
 می‌سنجد و ظاهر کار را می‌بیند؛ اما الهیات و امدادهای غیبی امری فراتر
 از این امور کمیّت‌پذیر است. بررسی تاریخ نبردها به خوبی این تقابل،
 یعنی جنگ میان ریاضیات و الهیات را نمایان می‌سازد.

مقدمه (تبیین فلسفی، تاریخی و کلامی جنگ)

جنگ از نخستین دوره‌های حیات بشر بر روی کره خاکی، یکی از پیچیده‌ترین، سرنوشت‌سازترین و شگرف‌ترین پدیده‌های اجتماعی، سیاسی و تمدنی بوده است. ملت‌ها، امپراتوری‌ها و دولت‌ها بارها برای دفاع از سرزمین، حفظ منافع، بسط هژمونی یا دفاع از باورهای بنیادین خود وارد میدان نبرد شده‌اند. به دلیل همین اهمیت حیاتی، متفکران، فیلسوفان، اندیشمندان سیاسی و استراتژیست‌های نظامی در طول هزاران سال تلاش کرده‌اند تا با کشف قواعد حاکم بر این پدیده، اصول و قوانینی قابل اتکا برای فهم، پیش‌بینی و مدیریت جنگ ارائه دهند.

در سیر تطور اندیشه نظامی، به‌ویژه از دوران رنسانس به بعد و با ظهور مدرنیته، نوعی تقلیل‌گرایی مادی (Material Reductionism) بر تحلیل‌های نظامی سایه افکند. در بسیاری از نظریه‌های کلاسیک و مدرن نظامی، جنگ به‌عنوان پدیده‌ای کاملاً مادی، کمیّت‌پذیر و قابل اندازه‌گیری بررسی می‌شود. استراتژیست‌های بزرگی همچون «سان‌تزو» در چین باستان، محاسبات دقیقی از محیط، زمان و منابع ارائه می‌دادند. در دوران مدرن‌تر، اندیشمندانی چون «کارل فون کلاوزویتس» (Carl von Clausewitz) در شاهکار خود «درباره جنگ» (On War)، جنگ را صرفاً «ادامه سیاست با ابزارهای دیگر» تعریف کردند. در این دکترین،

قدرت نظامی، منابع اقتصادی، ظرفیت صنعتی و تکنولوژی تسلیحاتی از مهم‌ترین متغیرهای مستقل در تعیین نتیجه نبرد به شمار می‌روند.

این رویکرد پوزیتیویستی را می‌توان «ریاضیات جنگ» نامید. در این هندسه فکری، جنگ شبیه به یک معادله جبری یا یک الگوریتم خطی است. فرض بر این است که اگر توان نظامی و اقتصادی کشور الف (P_A) بزرگتر از کشور ب (P_B) باشد (یعنی $P_A > P_B$)، پیروزی کشور الف قطعی یا با احتمال بسیار بالایی نزدیک به یقین (99%) است. در این چرتکه‌اندازی‌های راهبردی، تحلیلگران به بررسی شاخص‌های سخت می‌پردازند: میزان تولید ناخالص داخلی (GDP)، بودجه تخصیص‌یافته نظامی، تعداد کلاهک‌ها، بُرد موشک‌ها، تعداد جنگنده‌ها، تیپ‌های زرهی و ظرفیت‌های لجستیکی. در این دستگاه فکری، انسان تنها یک عدد در میان هزاران نیروی پیاده‌نظام است و روح، ایمان و اراده او، تابعی از کیفیت سلاحی است که در دست دارد.

با این حال، مطالعه دقیق، انتقادی و عمیق تاریخ نشان می‌دهد که این معادلات ریاضیاتی همواره قادر به پیش‌بینی دقیق نتایج نبوده‌اند. تاریخ بشریت مشحون از پارادوکس‌هایی است که چرتکه‌های تحلیلگران نظامی را در هم شکسته است. بارها و بارها ارتش‌های کوچک، محاصره شده و محروم از تجهیزات پیشرفته، در برابر ماشین‌های جنگی عظیم و مجهز ایستادگی کرده و پیروزی‌های حیرت‌انگیزی رقم زده‌اند. از مقاومت

ملت‌های مستضعف در برابر قدرت‌های استعماری قرون نوزدهم و بیستم گرفته تا نبردهای نامتقارن در دوران معاصر، همگی نشان از وجود متغیرهای پنهانی دارند که در کفه ترازوی مادیات نمی‌گنجند.

در همین نقطه است که سنت دینی، به‌ویژه جهان‌بینی توحیدی و قرآن کریم، افق جدیدی را پیش روی ما می‌گشاید و مفهومی بنیادین به نام «الهیات جنگ» را پایه‌گذاری می‌کند. در نگرش قرآنی و اسلامی، جهان هستی صرفاً مجموعه‌ای از ماده و انرژی کور نیست، بلکه جهانی است غایتمند که تحت تدبیر و اراده قاهر الهی اداره می‌شود. در این نگاه، جنگ تنها تصادم شمشیرها یا تبادل آتش توپخانه‌ها نیست، بلکه میدان آزمون اراده‌ها، خلوص نیت‌ها و تجلی سنت‌های لایتغیر الهی است.

الهیات جنگ ادعا نمی‌کند که اسباب مادی بی‌اثرند؛ بلکه معتقد است اسباب مادی تنها بخشی از یک منظومه بزرگ‌ترند. معادله قدرت در الهیات جنگ، فرمولی چندوجهی است که در آن «ایمان»، «صبر»، «توکل»، «اخلاص» و «امدادهای غیبی» ضرایب فزاینده‌ای (Multiplier) دارند که می‌توانند کمبود تجهیزات را جبران کنند. قرآن کریم با صراحت این حقیقت را فرموله کرده است که پیروزی نهایی در انحصار اراده حق تعالی است: «وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ» (آل عمران: 126).

پیوند میان عالم ماده و معنا در میدان نبرد، در ادبیات و عرفان غنی فارسی نیز بازتابی شگرف داشته است. حکیم ابوالقاسم فردوسی، حماسه‌سرایی

بزرگ ایران، قدرت را نه در بازوان ستبر و شمشیرهای بران، بلکه در
خرد، ایمان و روان پاک جستجو می‌کند:

توانا بود هر که دانا بود

ز دانش دل پیر برنا بود

یا مولانا جلال‌الدین رومی در مثنوی معنوی، با نگاهی پدیدارشناسانه به
عالم هستی، اثربخشی علل مادی را و امدار علل معنوی و اراده الهی می‌داند
و هشدار می‌دهد که اسباب ظاهری نباید ما را از مسبب‌الاسباب غافل کند:

ما رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ گفت حق

کار حق بر کارها دارد سبق

این جهان کوه است و فعل ما ندا

سوی ما آید نداها را صدا

در الهیات جنگ، شهادت نه تنها یک نقطه پایان و عدد منفی در آمار نیست،
بلکه تولیدکننده یک انرژی عظیم اجتماعی و حیات‌بخش است. خون شهید
در این دیدگاه، به مثابه کاتالیزوری عمل می‌کند که روحیه مقاومت را در
کالبد جامعه می‌دمد. از سوی دیگر، مفهوم «جهاد» فراتر از یک درگیری
مسلحانه، به معنای تلاش همه‌جانبه در مسیر حق و اقامه عدل است و از

این رو، هرگونه کنشگری در این چارچوب، از پیش پیروز تلقی می‌شود؛ چه به لحاظ نظامی فاتح میدان باشد (إحدى الحُسَيْنين) و چه جان خود را فدا کند.

پژوهشگران مدرن غربی مانند «جان کیگان» (John Keegan) در کتاب «تاریخ جنگ» (A History of Warfare) و «مارتین کرولد» (Martin van Creveld) به مرور دریافته‌اند که نظریه کلاوزویتسی به تنهایی برای توضیح جنگ‌های معاصر ناکافی است و نقش فرهنگ، هویت و باورهای متافیزیکی (که به نوعی ریشه در الهیات دارند) در حال پررنگ شدن است.

رسالت این نوشتار آن است که در فصول پیش‌رو، این دو پارادایم رقیب اما درهم‌تنیده—یعنی جبر اعداد در ریاضیات جنگ و وسعت اراده در الهیات جنگ—را با تکیه بر آیات الهی، احادیث نبوی و علوی، تحلیل‌های تاریخی از نبردهای صدر اسلام (همچون بدر و احد)، و اندیشه‌های معاصر استراتژیک، مورد واکاوی قرار دهد. هدف این است که نشان دهیم چگونه ترکیب «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ» (آمادگی حداکثری مادی) با «وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ» (توکل و اتکای مطلق به خدا)، دکترین بی‌نقصی را می‌سازد که می‌تواند ضامن بقا، عزت و پیروزی ملت‌های حق‌طلب در برابر امپراتوری‌های زر و زور باشد.

جنگ ریاضیات والہیات

ناصر کاوہ

فصل اول: ریاضیات جنگ و منطق قدرت‌های مادی

۱-۱. مفهوم ریاضیات جنگ در نظریه‌های نظامی

در نگاه رایج علوم استراتژیک و نظریه‌های کلاسیک نظامی، جنگ پدیده‌ای است که می‌توان آن را با معیارهای کاملاً مادی و کمیّت‌پذیر تحلیل کرد. در این پارادایم، قدرت رزمی (*Combat Power*) تابعی از متغیرهای ملموس است: تعداد نفرات (N)، سطح تکنولوژی تسلیحات (T)، و ظرفیت لجستیک (L). نظریه‌پردازان نظامی تلاش کرده‌اند این رابطه را به شکل معادلات ریاضی درآورند (مانند فرمول‌های لنچستر در مدل‌سازی جنگ که نرخ تلفات را بر اساس مجذور تعداد نیروها محاسبه می‌کند: $dA/dt = -k \times B$). در این رویکرد، اگر کشوری دارای تجهیزات برتر و نیروی انسانی بیشتر باشد ($A > B$)، شانس پیروزی آن نزدیک به 100% ارزیابی می‌شود.

۱-۲. نقش قدرت نظامی و اقتصادی در تحلیل جنگ

تحلیلگران مدرن، اقتصاد را موتور محرک جنگ می‌دانند. در این نگاه، شاخص تولید ناخالص داخلی (GDP) و بودجه تخصیص‌یافته به بخش نظامی، تعیین‌کننده‌ترین عوامل هستند. اگر یک ائتلاف نظامی دارای

بودجه‌ای معادل X میلیارد دلار باشد و طرف مقابل تنها $1/10$ آن را در اختیار داشته باشد، چرتکه نظامی حکم می‌کند که طرف ثروتمندتر، به دلیل توانایی در جایگزینی سریع تسلیحات و تأمین تدارکات بی‌پایان، پیروز میدان است.

۱-۳. دیدگاه‌های کلاسیک درباره جنگ (سان تزو و کلاوزویتس)

«سان تزو» در چین باستان، جنگ را مبتنی بر محاسبات دقیق از زمان، مکان و منابع می‌دانست. در اروپای مدرن، «کارل فون کلاوزویتس» جنگ را به مثابه برخورد دو نیروی فیزیکی توصیف کرد که در آن، «جرم» (تعداد ارتش) و «شتاب» (حرک و فناوری) حرف اول را می‌زند.

کلاوزویتس معتقد بود که هرگز نباید بدون برتری عددی قابل توجه (مثلاً نسبت 3 به 1 در عملیات تهاجمی) وارد یک نبرد تعیین‌کننده شد.

۴-۱. محدودیت‌های تحلیل صرفاً مادی از جنگ

با وجود سیطره این نگاه پوزیتیویستی، تاریخ نشان داده است که معادلات ریاضی جنگ همیشه پاسخگو نیستند. مقاومت ملت‌های فاقد ارتش‌های کلاسیک در برابر ماشین‌های جنگی استعمارگران در قرون 19 و 20، نشان داد که اگرچه متغیرهای فیزیکی مهم‌اند، اما نمی‌توانند به تنهایی پیروز میدان را تعیین کنند. وقتی یک نیروی شبه‌نظامی کوچک اما باانگیزه توانسته ارتش‌های مجهز به جدیدترین فناوری‌ها را زمین‌گیر کند، تحلیلگران متوجه نقص در فرمول‌های خود شدند.

۵-۱. نقش عوامل غیرمادی در معادلات جنگ

حتی استراتژیست‌های مادی‌گرا نیز به مرور دریافتند که عاملی به نام «روحیه» (Morale) یا نیروی اخلاقی، ضربی پنهان در معادله قدرت است. ناپلئون بناپارت در جمله معروفی می‌گوید: «در جنگ، قدرت روحی به قدرت فیزیکی نسبت 3 به 1 دارد». اما در نگاه مدرن غربی، این روحیه نهایتاً به انگیزه‌های ناسیونالیستی یا ایدئولوژیک تقلیل می‌یابد و از درک منبع اصلی آن، یعنی اتصال به عالم غیب، عاجز است.

جنگ ریاضیات و الهیات

WAR OF MATHEMATICS AND THEOLOGY

Naser Kaveh

فصل دوم: الهیات جنگ در قرآن کریم

۲-۱. مفهوم جنگ در نگاه قرآن

در برابر جبر اعداد در نگاه مادی، قرآن کریم افق بی‌نهایتی را معرفی می‌کند. در الهیات قرآنی، جنگ (که در قالب «جهاد دفاعی» یا مبارزه با ظلم تجلی می‌یابد) صرفاً برخورد آهن و گوشت نیست، بلکه صحنه‌ای است که در آن اراده الهی، ایمان انسان‌ها و سنت‌های تکوینی خداوند ایفای نقش می‌کنند. قرآن می‌آموزد که میدان نبرد، امتداد نظام اخلاقی عالم است.

۲-۲. نقش اراده الهی در سرنوشت جنگ‌ها

قرآن مکرراً تأکید می‌کند که نتیجه نهایی هر رویدادی در گرو اراده حق است. آیه ۱۷ سوره انفال، شامبیت الهیات جنگ است: «فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتُ إِذْ رَمَيْتُ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى». علامه طباطبایی در المیزان در تفسیر این آیه بیان می‌کند که فعل انسان در طول فعل خداوند است. ابزارهای نظامی تنها «مُعِدَّات» (فراهم‌کننده زمینه) هستند و علت تامه پیروزی (Victory)، نصرت خداوند است.

۲-۳. ایمان و صبر به عنوان عوامل پیروزی

در هندسه قرآنی، ایمان و استقامت، معادلات کمی را برهم می‌زنند. قرآن در سوره انفال، آیه ۶۵ یک معادله شگفت‌انگیز ارائه می‌دهد: «إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ

مَائَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مَائَتَيْنِ» (اگر از شما 100 نفر صابر باشند، بر 200 نفر غلبه می‌کنند). در اینجا، ضریب «صبر و ایمان»، توانایی فیزیکی انسان را دو برابر (ضریب 2) و در شرایطی ده برابر (ضریب 10) می‌کند. عامل تعیین‌کننده، حجم تسلیحات نیست، بلکه وزن یقین است.

۲-۴. رابطه یاری انسان و نصرت الهی

امداد الهی یک پدیده تصادفی نیست، بلکه قاعده‌مند است و در قالب شرط و جزا بیان می‌شود: «إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ» (اگر خدا را یاری کنید، خدا شما را یاری می‌کند). یاری دین خدا از طریق اقامه قسط، دفاع از مظلوم و ایستادگی در برابر طاغوت محقق می‌شود. در این حالت، نصرت الهی (که نیرویی بی‌نهایت است: ∞) به کمک توان محدود انسانی می‌آید و معادله قدرت را نامتناهی می‌سازد.

۲-۵. مفهوم شهادت در الهیات جنگ

در محاسبات مادی جنگ، نیرویی که کشته می‌شود ارزش عملیاتی خود را از دست می‌دهد ($Value = 0$). اما الهیات جنگ نگاهی انقلابی به مرگ دارد: «وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ» (سوره بقره، آیه 154). شهید زنده است و انرژی معنوی او به کالبد جامعه تزریق می‌شود. شهادت نه شکست، که خود یکی از بالاترین درجات پیروزی (إِخْدَى الْحُسْنَيْنِ) است.

جنگ ریاضیات و الهیات

ناصر کاوه

فصل سوم: نقش ایمان و صبر در پیروزی‌های تاریخی

۱-۳. تأثیر باورهای دینی در روحیه جنگی

مطالعه تاریخ اسلام نشان می‌دهد که ایمان چگونه ترس از مرگ را خنثی می‌کند. وقتی یک رزمنده معتقد باشد که چه بکشد و چه کشته شود پیروز است، استراتژی‌های ارباب دشمن (Deterrence) روی او کارگر نخواهد بود. این نیروی عظیم ذهنی و روانی، توانایی عملیاتی ارتش‌های کوچک را به شدت افزایش می‌دهد.

۲-۳. تحلیل قرآنی پیروزی گروه‌های اندک بر گروه‌های بزرگ

یکی از پرتکرارترین سنت‌های تاریخی از منظر قرآن، شکست اکثریت فاقد حقانیت در برابر اقلیت مؤمن است: «كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ» (چه بسا گروهی اندک که بر گروهی فراوان پیروز شدند - آیه 249 سوره بقره، مرتبط با داستان طالوت و جالوت). این پیروزی‌ها تصادفی (Random) نیستند، بلکه خروجی قطعی سیستمی هستند که با اذن الهی کار می‌کند.

۳-۳. جایگاه صبر و استقامت در فرهنگ اسلامی

صبر، تنها تحمل انفعالی رنج‌ها نیست؛ بلکه پایداری دینامیک و فعال در میدان نبرد است. پیامبر اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله) فرمودند: «الصبر مفتاح

الفرج» (صبر کلید گشایش است). در روایتی دیگر از امیرالمؤمنین (علیه السلام)، نسبت صبر به ایمان، معادل نسبت سر به بدن توصیف شده است. ارتشی که سر (صبر) نداشته باشد، به سرعت از هم می‌پاشد، حتی اگر به لحاظ تسلیحاتی مسلح‌ترین نیروی جهان باشد.

۴-۳. بازتاب مفهوم مقاومت در ادبیات فارسی

ادبیات عرفانی و حماسی ایران زمین نیز این معانی بلند را به نظم کشیده است. سعدی شیرازی اهمیت تلاش حداکثری (تکلیف‌گرایی به جای نتیجه‌گرایی صرف) را چنین می‌سراید:

به راه بادیه رفتن به از نشستن باطل

که گر مراد نیابم، به قدر وسع بکوشم

یا حافظ شیرازی که شرط ورود به مسیرهای پرخطر را ایمان عمیق می‌داند:

تو پای به راه در نه و هیچ می‌پرس

خود راه بگویدت که چون باید رفت

این اشعار بازتاب همان اندیشه الهیاتی است که می‌گوید وظیفه انسان، اقدام (Action) است و نتیجه (Result) در ید قدرت پروردگار است.

البحرین

جنگ
ریاضیات
والهیات

ناصر کاوہ

فصل چهارم: امدادهای غیبی در جنگ بدر و احد

۴-۱. بررسی تاریخی جنگ بدر

جنگ بدر، آزمایشگاه عملی الهیات جنگ است. در سال دوم هجری، سپاه مسلمانان متشکل از حدود 313 نفر با تجهیزاتی بسیار ابتدایی (تنها 2 اسب و حدود 70 شتر)، در برابر ارتش قریش که بیش از 1000 نفر جنگجوی کاملاً مسلح با صدها اسب و تدارکات کامل بود، قرار گرفتند. از نظر ریاضیات جنگ، معادله (1000 << 313) حکایت از قتل عام قطعی مسلمانان داشت.

۴-۲. تحلیل قرآنی پیروزی مسلمانان در بدر

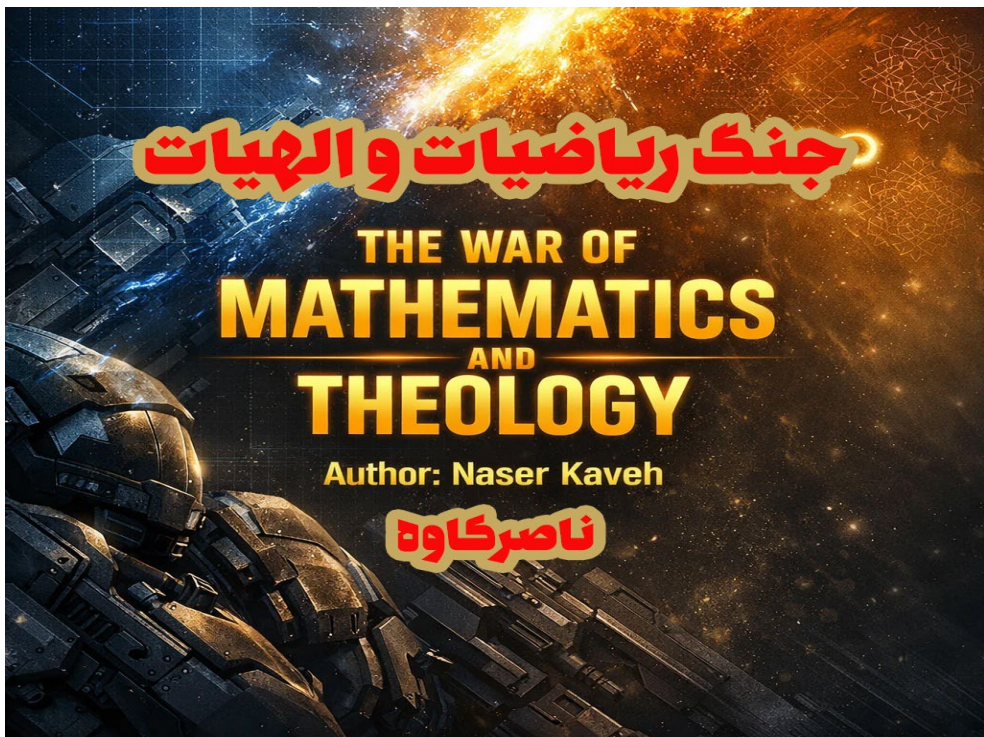
قرآن درباره این واقعه می‌فرماید: «وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ» (آل عمران: 123). پیروزی در بدر، تمام پیش‌بینی‌های مادی را در هم شکست. مفسرانی چون فخر رازی و ابن کثیر در تفاسیر خود بر این نکته اجماع دارند که این پیروزی، محصول مداخله مستقیم نیروهای متافیزیکی در عالم فیزیک بود، چرا که مسلمانان شرط «اخلاص» و «توکل» را به صورت 100% رعایت کرده بودند.

۳-۴. مسئله نزول فرشتگان در قرآن

یکی از مصادیق عینی امداد غیبی، حضور فرشتگان در میدان نبرد است. خداوند در سوره انفال آیه 9 می‌فرماید: «فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُمْ بِالْفِ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُرْدِفِينَ»

(من شما را با 1000 فرشته که پیاپی می‌آیند یاری می‌کنم).

در سوره آل عمران این عدد حتی به 3000 و 5000 فرشته نیز ارتقا می‌یابد. این مداخله، وزن کفه ترازوی قدرت را به نفع جبهه حق سنگین کرد و رعب و وحشت شدیدی در دل مشرکان انداخت.

۴-۴. جنگ احد و نقش مسئولیت انسانی

اما الهیات جنگ یک فرمول جادویی و بدون شرط نیست. جنگ احد (سال سوم هجری) روی دیگر این سکه را نشان داد.

در این نبرد، گروهی متشکل از 50 تیرانداز که مأمور حفاظت از شکاف کوه بودند، با دیدن غنائم، دستور صریح پیامبر را نقض کرده و پست خود را ترک کردند.

این نافرمانی باعث شد توازن نظامی به هم بخورد و مسلمانان شکست تلخی را متحمل شوند.

۴-۵. سنت‌های الهی در پیروزی و شکست

آیه 152 سوره آل عمران شکست احد را چنین تبیین می‌کند: «وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ ... حَتَّىٰ إِذَا فَشِلْتُمْ وَتَنَارَ غُثْمٌ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ». این آیه ثابت می‌کند که در الهیات جنگ اسلامی، امداد غیبی جایگزین «عقلانیت»، «تدبیر نظامی» و «انضباط» نمی‌شود.

سنت الهی این است که پیروزی تنها در سایه ترکیب «آمادگی مادی + اطاعت از فرماندهی + تقوا و توکل» حاصل می‌شود. اختلال در هر یک از این متغیرها، خروجی معادله را تغییر خواهد داد.

جنگ ریاضیات و الهیات

ناصر کاوہ

فصل پنجم: تبیین مفهوم جهاد در اسلام

۱-۵. جهاد ابتدایی و دفاعی در آینه منطق

مفهوم جنگ در اسلام تحت عنوان «جهاد» (تلاش و کوشش همه‌جانبه) صورت‌بندی می‌شود. فقها و مفسرین جهاد را به دو بخش عمده «دفاعی» و «ابتدایی» تقسیم می‌کنند.

در نظام ریاضی جنگ‌های کلاسیک غربی، هدف از حمله، گسترش سرزمین (Expansionism) یا تسلط بر منابع اقتصادی (Resources) است. اما در الهیات اسلامی، جهاد دفاعی واکنشی طبیعی به تجاوز است و جهاد ابتدایی (با شروط سخت‌گیرانه فقهی) تنها برای رفع موانع هدایت و از بین بردن طاغوت‌هایی است که سد راه آزادی تفکر بشر شده‌اند.

۲-۵. اهداف جهاد در قرآن

قرآن کریم در آیه 190 سوره بقره، چارچوب بنیادین نظامی اسلام را مشخص می‌کند: «وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ».

در این آیه، معادله جنگ به وضوح مشروط شده است. جنگ تنها «فِي سَبِيلِ اللَّهِ» (برای خدا و استقرار عدالت) و در برابر کسانی است که دست به سلاح برده‌اند

(«الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ»).

شرط «وَلَا تَعْتَدُوا» (تجاوز نکنید) یک متغیر محدودکننده
(Limiting Variable) در استراتژی نظامی اسلام است که از
تبدیل شدن جنگ به یک وحشی‌گری کور جلوگیری می‌کند.

۳-۵. اخلاق جنگ در اسلام و کاهش تلفات غیرنظامی

در تئوری‌های مدرن جنگ کلان (Total War)، هدف نابودی حداکثری
زیرساخت‌های دشمن است. اما در سیره پیامبر اسلام (ص)، اخلاق جنگی
جایگاه ویژه‌ای دارد.

دستورات صریح ایشان مبنی بر عدم تعرض به کودکان، زنان،
پیرمردان، و حتی نهی از قطع درختان و مسموم کردن آب
آشامیدنی دشمن، نشان می‌دهد که در الهیات جنگ، پیروزی به
قیمت عبور از خطوط قرمز اخلاقی فاقد ارزش است. در واقع، هدف
به حداقل رساندن آسیب به بی‌گناهان ($Casualties \rightarrow 0$) است.

جنگ ریاضیات و الهیات

ناصر کاوہ

$$P_A > P_B$$

فصل ششم: بررسی جنگ احزاب (خندق)؛ نقطه تلاقی ریاضیات و الهیات

۱-۶. زمینه‌های تاریخی و ائتلاف بی‌نظیر دشمن

جنگ احزاب (سال 5 هجری) یکی از پیچیده‌ترین بحران‌های نظامی صدر اسلام بود. قریش با همراهی قبایل مختلف و یهودیان پیمان‌شکن، ائتلافی عظیم تشکیل داد. طبق اسناد تاریخی (مانند سیره ابن هشام)، سپاه احزاب بالغ بر 10000 نفر جنگجوی تا دندان مسلح بود، در حالی که کل نیروی دفاعی مسلمانان در داخل مدینه از 3000 نفر تجاوز نمی‌کرد. در چرتکه نظامی، وقتی نیروی مهاجم بیش از 3 برابر نیروی مدافع باشد ($10000 > 3000$) و مدافع در محاصره کامل اقتصادی و نظامی قرار گیرد، نتیجه روی کاغذ فروپاشی قطعی است.

۲-۶. نقش سلمان فارسی و نوآوری استراتژیک (حفر خندق)

در اینجا، عقلانیت مادی و «ریاضیات جنگ» به یاری مسلمانان می‌آید. پیامبر اکرم (ص) به جای اتکای صرف به دعا بدون عمل، شورای نظامی تشکیل دادند. سلمان فارسی با یک نوآوری مهندسی (که در تقابلات عربستان بی‌سابقه بود)، پیشنهاد حفر خندق را داد. خندقی به طول تقریبی 5 کیلومتر، با عرض و عمقی که هیچ اسبی توان پرش از آن را نداشته باشد.

این اقدام مهندسی، معادله سرعت و تحرک سواره نظام دشمن ($Velocity = 0$) را خنثی کرد و ارتش ده هزار نفری را هفته‌ها در پشت خندق زمین‌گیر ساخت.

۳-۶. امدادهای غیبی در جنگ احزاب

با وجود موفقیت خندق، محاصره طولانی، سرمای شدید و خیانت یهودیان بنی‌قریظه از داخل مدینه، فشار روانی را به بی‌نهایت رساند.

قرآن در سوره احزاب آیه 10 این اضطراب را چنین ترسیم می‌کند: «وَإِذْ زَاغَتِ الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ»

(چشم‌ها خیره شد و جان‌ها به گلو رسید).

درست در نقطه اوج ناامیدی مادی، «الهیات جنگ» وارد عمل شد. خداوند طوفانی سهمگین و نیروهای نامرئی فرستاد: «فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَّمْ تَرَوْهَا» (احزاب: 9).

این باد شدید، چادرهای دشمن را در هم کوبید و بدون نیاز به نبرد تن‌به‌تن (جز چند مورد خاص مانند مبارزه حماسی حضرت علی (ع) با عمرو بن عبدود)، ائتلاف 10000 نفری را وادار به عقب‌نشینی کرد.

جنگ ریاضیات و الهیات

ناصر کاوه

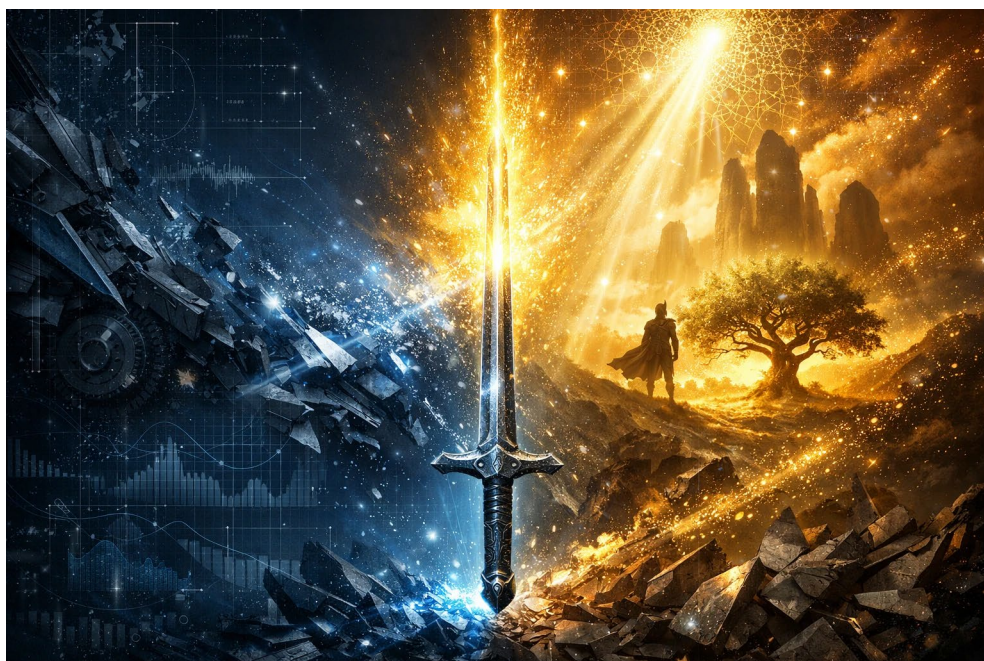

فصل هفتم: نقش رهبری و مدیریت در جنگ

۱-۷. سیره فرماندهی پیامبر (ص) و امیرالمؤمنین (ع)

رهبری نظامی در اسلام، ترکیبی از اشراف اطلاعاتی، نبوغ تاکتیکی و طهارت روحی است. پیامبر (ص) پیش از هر نبرد، دقیق‌ترین اطلاعات میدانی را جمع‌آوری می‌کردند. در نبردها، فرماندهی ایشان در خط مقدم بود. حضرت علی (ع) می‌فرمایند:

«هرگاه آتش جنگ شعلهور می‌شد، ما به پیامبر پناه می‌بردیم و هیچ‌کس از او به دشمن نزدیک‌تر نبود». این حضور میدانی، ضریب روحیه نیروها را به شدت افزایش می‌داد.

۷-۲. مشورت و تصمیم‌گیری عقلانی (اصل شورا)

برخلاف دیکتاتورهای نظامی که تصمیمات فردی می‌گیرند، فرماندهی در اسلام مبتنی بر خرد جمعی در امور تاکتیکی است

(«وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ» - آل عمران: 159).

پیامبر (ص) در بدر درباره مکان استقرار سپاه، در احد درباره ماندن یا خروج از مدینه، و در خندق درباره روش دفاع، با یاران خود مشورت کردند.

این رویه نشان می‌دهد که وحی الهی، جایگزین عقلانیت بشری در محاسبات مادی جنگ (*Tactics*) نمی‌شود.

۷-۳. حفظ انسجام و روحیه در بحران‌ها

یکی از وظایف رهبری، مدیریت بحران و بازسازی روحیه است. پس از ضربه سخت در جنگ احد و از دست دادن 70 تن از یاران از جمله حضرت حمزه (ع)، پیامبر در فردای همان روز با لشکری مجروح به تعقیب دشمن در «حمرأه الاسد» پرداختند. این حرکت روان‌شناسانه، معادله روانی شکست را تغییر داد و از تثبیت حس پیروزی در ذهن دشمن جلوگیری کرد.

جنگ ریاضیات والہیات

$$\frac{dA}{dt} = -k \times B$$

ناصر کاوہ

مؤخره: سنتز نهایی؛ تلاقی شمشیر و مناجات

رساله «جنگ ریاضیات و الهیات» اثر ناصرکاوه، پرده از یک حقیقت بنیادین در فلسفه تقابل‌های بشری برمی‌دارد. در طول تاریخ، دو نگاه افراطی در تحلیل پدیده جنگ وجود داشته است: نگاه اول، دترمینیسم (جبرگرایی) مادی است که ماشین جنگی را تنها بر اساس کالیبر سلاح، تناژ بمب‌ها، تعداد سربازان (N) و قدرت لجستیکی محاسبه می‌کند. در این پارادایم، انسان تنها یک چرخ‌دنده در ماشین جنگی کلازویستی است و نتیجه نبرد، پیشاپیش در دفاتر حسابداری و کارخانه‌های اسلحه‌سازی تعیین شده است. نگاه دوم، یک جبرگرایی مذهبی منفعلانه است که معتقد است برای پیروزی، تنها دعا و نیایش کافی است و خداوند بدون نیاز به ابزار و تدبیر بشری، سرنوشت جنگ را تغییر می‌دهد.

کتاب ناصرکاوه با واکاوی دقیق متون اسلامی و شواهد تاریخی، هر دو نگاه را ابطال می‌کند و از یک «سنتز» (تلفیق) بی‌نظیر پرده برمی‌دارد: مکتب دفاعی اسلام، نه ریاضیات جنگ را نفی می‌کند و نه در آن متوقف می‌شود؛ بلکه ریاضیات را به عنوان «مقدمه» و الهیات را به عنوان «روح و نتیجه» می‌پذیرد.

در دنیای مادی، گزاره‌های ریاضی قطعی‌اند: $1 + 1 = 2$. اگر شما 1000 شمشیر داشته باشید و دشمن 3000 شمشیر، در عالم فیزیک دشمن

بر شما غلبه خواهد کرد. اسلام به هیچ وجه این قوانین فیزیکی و تکوینی را انکار نمی‌کند، زیرا همین قوانین را نیز سنت‌ها و مخلوقات خداوند می‌داند. دستور قرآن در آیه 60 سوره انفال («وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ») یک دستور کاملاً فیزیکی، مادی و ریاضی است. خداوند می‌فرماید تا جایی که در توان دارید، اسب‌ها، سلاح‌ها و قدرت نظامی خود را افزایش دهید. این همان تأیید «ریاضیات جنگ» است. ارتش اسلام حق ندارد با توجیه توکل بر خدا، بدون شمشیر، بدون زره، بدون اطلاعات عملیات و بدون تاکتیک وارد میدان شود. ترک این مقدمات مادی، نه تنها فضیلت نیست، بلکه در فقه اسلامی معصیت و القای نفس در تهلکه (هلاکت) محسوب می‌شود.

اما هنر الهیات اسلامی در نقطه‌ای آغاز می‌شود که ریاضیات مادی به بن‌بست می‌رسد. وقتی مسلمانان تمام توان مادی خود را به کار بستند (مثلاً حفر خندق در جنگ احزاب با نهایت نبوغ)، اما باز هم معادله قدرت به نفع دشمن بود (3000 >> 10000)، در اینجا عاملی فرامادی وارد معادله می‌شود که در دستگاه مختصات پوزیتیویستی قابل اندازه‌گیری نیست. این عامل، «اراده الهی»، «نصرت غیبی» و «روحیه شهادت‌طلبی» است.

در فیزیک نیوتنی، قدرت ($Force$) از حاصل ضرب جرم در شتاب ($F = m \times a$) به دست می‌آید. اما در فیزیک معنوی قرآن، فرمول قدرت تغییر

می‌کند. در اینجا، یک نیروی محدود مادی (تلاش انسان) در یک نیروی نامحدود (نصرت خدا) ضرب می‌شود:

$$Power = (Human\ Effort) \times (Divine\ Support)$$

از نظر ریاضی، ضرب هر عدد محدود در بی‌نهایت، برابر با بی‌نهایت خواهد بود $(X \times \infty = \infty)$. این همان رازی است که باعث می‌شود 313 نفر در بدر بر ارتش مجهز هزار نفره پیروز شوند، یا در تاریخ معاصر، مقاومت‌های مردمی با دست خالی در برابر پیشرفته‌ترین ارتش‌های مجهز به هوش مصنوعی و تسلیحات لیزری دوام بیاورند و آن‌ها را فرسوده کنند.

علاوه بر این، الهیات جنگ مفهوم «مرگ» را که بزرگترین نقطه ضعف هر ارتشی است، بازتعریف می‌کند. در ارتش‌های سکولار، کشته شدن سرباز مساوی است با از دست رفتن یک منبع ($Resource = 0$) و ایجاد وحشت در سایر نیروها. اما با معرفی مفهوم «شهادت»، کشته شدن در راه حق به کمال مطلوب (إحدى الحُسنيين) تبدیل می‌شود. این دگرگونی شناختی، موتور محرکی تولید می‌کند که با هیچ پاداش مالی قابل قیاس نیست. سربازی که برای گرفتن حقوق یا غنیمت می‌جنگد، در لحظه مواجهه با مرگ قطعی فرار می‌کند تا جان خود را که شرط لذت بردن از آن غنیمت است، حفظ کند. اما سربازی که مرگ را پلکان عروج به بهشت می‌داند، به جای فرار، به قلب خطر می‌زند. این سطح از انگیزش، محاسبات ژنرال‌های غربی را در اتاق‌های جنگ دچار اختلال جدی (Error) می‌کند.

مولانا جلال‌الدین بلخی در مثنوی معنوی، این تقابل ظاهر بینانه (مادی) و باطن‌گرایانه (الهی) را به زیبایی تصویر می‌کند:

چون که بی‌رنگی اسیر رنگ شد

موسی‌ای با موسی‌ای در جنگ شد

رنگ را چون وا دهی از بو و خاست

موسی و فرعون دارند آشتی؟ (نه، تقابل حق و باطل ذاتی است)

تیغ حلم از تیغ آهن تیزتر

بل ز صد لشکر ظفر انگیزتر

در نهایت، نتیجه می‌گیریم که کتاب “جنگ ریاضیات و الهیات”، دعوتی است به خردورزی مؤمنانه. این دیدگاه به ما می‌آموزد که باید در کارزار زندگی و عرصه‌های دفاعی، آن‌چنان به ابزارها، تکنولوژی‌ها و محاسبات مادی چنگ بزنیم گویی هیچ خدایی برای کمک وجود ندارد (اوج عقلانیت و ریاضیات)، و در همان حال، آن‌چنان به خداوند و نصرت او توکل و تکیه کنیم گویی هیچ ابزار مادی در اختیار نداریم (اوج الهیات و ایمان).

پیروزی تاریخی حق بر باطل، نه با تعطیلی عقلانیت به دست می‌آید و نه با تکیه غرورآمیز بر آهن و فولاد. پیروزی، فرزند مبارک پیوند میان «تدبیر بشری» و «تقدیر الهی» است. هرگاه ملتی توانست سخت‌افزار مدرن را با نرم‌افزار ایمان ترکیب کند، فرمول شکست‌ناپذیری را کشف کرده است. این، پیام بنیادین و غایی الهیات جنگ در مکتب اسلام است.

$$V = 0$$

$$\frac{dA}{dt} = -k \times B$$

THE WAR OF MATHEMATICS AND THEOLOGY

Author: Naser Kaveh

کلام آخر

در بررسی پدیده جنگ، دو رویکرد متفاوت را می‌توان مشاهده کرد. نخست، رویکردی که جنگ را صرفاً بر اساس محاسبات مادی تحلیل می‌کند؛ رویکردی که می‌توان آن را «ریاضیات جنگ» نامید. در این نگاه، تعداد نیروها، قدرت تسلیحات، منابع مالی و حمایت قدرت‌های بزرگ مهم‌ترین عوامل تعیین‌کننده نتیجه جنگ به شمار می‌آیند.

در مقابل، الهیات جنگ قرار دارد که بر نقش عوامل معنوی و الهی تأکید می‌کند. در این دیدگاه، ایمان، صبر، توکل و عدالت می‌توانند نقشی تعیین‌کننده در سرنوشت نبردها داشته باشند. قرآن کریم با بیان آیات متعدد نشان می‌دهد که پیروزی تنها نتیجه قدرت مادی نیست، بلکه به اراده الهی و تلاش انسان در مسیر حق نیز وابسته است.

تاریخ نیز بارها نشان داده است که محاسبات صرفاً مادی همیشه قادر به پیش‌بینی نتیجه جنگ‌ها نیست. در بسیاری از موارد، ملت‌هایی که از نظر نظامی ضعیف‌تر بوده‌اند توانسته‌اند با تکیه بر ایمان، اراده و روحیه مقاومت در برابر قدرت‌های بزرگ ایستادگی کنند.

در حقیقت، الهیات جنگ به معنای نادیده گرفتن عوامل مادی نیست. اسلام مسلمانان را به آمادگی و تجهیز نظامی فرا می‌خواند، اما در عین حال

یادآور می‌شود که نتیجه نهایی در اختیار خداوند است. بنابراین، نگاه کامل به جنگ باید ترکیبی از تلاش انسانی و توکل الهی باشد.

این دیدگاه می‌تواند درک عمیق‌تری از پدیده جنگ ارائه دهد؛ درکی که نه تنها به محاسبات قدرت توجه دارد، بلکه به ارزش‌ها، باورها و سنت‌های الهی نیز توجه می‌کند. در چنین نگاهی، پیروزی تنها در میدان نبرد تعریف نمی‌شود، بلکه در حفظ ایمان، عدالت و کرامت انسانی نیز معنا می‌یابد.

از این رو، فهم رابطه میان ریاضیات جنگ و الهیات جنگ می‌تواند افق تازه‌ای در تحلیل تاریخ و تحولات جهان بگشاید؛ افقی که در آن انسان می‌آموزد در کنار تدبیر و تلاش، به نیروی ایمان و امید نیز تکیه کند، زیرا در نهایت «وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ».

جنگ از نخستین دوره‌های تاریخ بشر تاکنون یکی از مهم‌ترین پدیده‌های اجتماعی و سیاسی بوده است. ملت‌ها، دولت‌ها و تمدن‌ها بارها برای دفاع از سرزمین، منافع یا باورهای خود وارد نبرد شده‌اند. به همین دلیل، اندیشمندان سیاسی و نظامی تلاش کرده‌اند قواعد و اصولی برای فهم و تحلیل جنگ ارائه دهند.

در بسیاری از نظریه‌های نظامی، جنگ به عنوان پدیده‌ای مادی و قابل اندازه‌گیری بررسی می‌شود. برای مثال، کارل فون کلاوزویتس جنگ را

«ادامه سیاست با ابزارهای دیگر» می‌داند (Clausewitz, On War). در این نگاه، قدرت نظامی، منابع اقتصادی و فناوری از مهم‌ترین عوامل تعیین‌کننده نتیجه جنگ هستند. بنابراین اگر کشوری از نظر تجهیزات نظامی، نیروی انسانی و منابع اقتصادی برتری داشته باشد، احتمال پیروزی آن بیشتر است.

این نوع نگاه که می‌توان آن را «ریاضیات جنگ» نامید، مبتنی بر محاسبات کمی و تحلیل‌های راهبردی است. در این رویکرد، تحلیلگران نظامی با بررسی شاخص‌هایی مانند بودجه نظامی، تعداد نیروها، ظرفیت صنعتی و اتحادهای سیاسی تلاش می‌کنند نتیجه جنگ‌ها را پیش‌بینی کنند.

با این حال، تاریخ نشان داده است که چنین محاسباتی همیشه قادر به پیش‌بینی دقیق نتیجه جنگ‌ها نیست. در بسیاری از موارد، نیروهایی که از نظر مادی ضعیف‌تر بوده‌اند توانسته‌اند در برابر قدرت‌های بزرگ مقاومت کنند یا حتی پیروز شوند. این واقعیت نشان می‌دهد که عوامل دیگری نیز در سرنوشت جنگ‌ها نقش دارند.

در سنت دینی، به‌ویژه در قرآن کریم، جنگ صرفاً پدیده‌ای مادی تلقی نمی‌شود. قرآن بارها تأکید می‌کند که نتیجه جنگ‌ها در نهایت به اراده الهی وابسته است. برای مثال، در سوره انفال آمده است:

«وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ» (انفال: ۱۰).

یعنی پیروزی تنها از سوی خداوند است.

همچنین قرآن به نقش ایمان و صبر در پیروزی اشاره می‌کند:

«كَمْ مِّن فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ» (بقره: ۲۴۹).

در واقع، در نگاه اسلامی نوعی «الهیات جنگ» وجود دارد که در آن عوامل معنوی همچون ایمان، توکل و عدالت در کنار عوامل مادی در نظر گرفته می‌شود.

ریاضیات جنگ و منطق قدرت‌های مادی

در بسیاری از نظریه‌های کلاسیک نظامی، نتیجه جنگ تابعی از قدرت مادی است. تحلیل‌گران نظامی معمولاً از شاخص‌هایی مانند تعداد نیروها، سطح آموزش، فناوری تسلیحاتی و منابع اقتصادی برای ارزیابی قدرت نظامی کشورها استفاده می‌کنند.

کارل فون کلاوزویتس در کتاب «درباره جنگ» تأکید می‌کند که جنگ به‌شدت تحت تأثیر قدرت دولت‌ها و منابع آن‌ها قرار دارد (Clausewitz, On War). در همین راستا، بسیاری از نظریه‌پردازان روابط بین‌الملل معتقدند که دولت‌های قدرتمند معمولاً در جنگ‌ها برتری دارند.

این نوع نگاه در واقع نوعی «ریاضیات جنگ» است؛ یعنی جنگ همچون معادله‌ای در نظر گرفته می‌شود که در آن هرچه توان نظامی بیشتر باشد، احتمال پیروزی نیز افزایش می‌یابد.

با این حال، تاریخ نشان می‌دهد که چنین محاسباتی همیشه دقیق نیست. نمونه‌های متعددی وجود دارد که در آن‌ها قدرت‌های کوچک‌تر توانسته‌اند در برابر قدرت‌های بزرگ مقاومت کنند. این امر نشان می‌دهد که عوامل غیرمادی نیز می‌توانند در جنگ تأثیرگذار باشند.

در فرهنگ اسلامی، این موضوع بارها مورد تأکید قرار گرفته است. قرآن در سوره نساء می‌فرماید:

«وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا» (نساء: ۱۴۱).

مفسران این آیه را بیانگر نوعی سنت الهی در حمایت از مؤمنان دانسته‌اند (طبری، جامع البیان؛ طباطبایی، المیزان).

الهیات جنگ در قرآن

قرآن کریم نگاه متفاوتی به جنگ ارائه می‌دهد. در این کتاب آسمانی، جنگ تنها عرصه برخورد نیروهای نظامی نیست، بلکه صحنه‌ای است که در آن ایمان، صبر و اراده الهی نیز نقش دارند.

یکی از مهم‌ترین آیات در این زمینه آیه هفدهم سوره انفال است:

«فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ».

علامه طباطبایی در تفسیر المیزان توضیح می‌دهد که این آیه نشان می‌دهد پیروزی مسلمانان در بدر تنها نتیجه قدرت نظامی نبود، بلکه جلوه‌ای از اراده الهی بود (طباطبایی، المیزان، ج ۹).

فخر رازی نیز در تفسیر کبیر می‌نویسد که این آیه نشان می‌دهد انسان‌ها تنها ابزار تحقق اراده الهی هستند (فخر رازی، مفاتیح الغیب).

در حدیثی از پیامبر اسلام آمده است:

«إِنْ تَنَصَرُوا اللَّهَ يَنْصِرْكُمْ» (احمد بن حنبل، مسند).

این حدیث بر همان اصل قرآنی تأکید می‌کند که یاری دین خدا سبب نزول نصرت الهی می‌شود.

نمونه تاریخی: جنگ بدر

جنگ بدر یکی از مهم‌ترین نمونه‌های تقابل میان محاسبات مادی و ایمان دینی است.

بر اساس گزارش‌های تاریخی، سپاه مسلمانان حدود ۳۱۳ نفر بود، در حالی که سپاه قریش نزدیک به هزار نفر نیرو داشت (ابن هشام، السیره النبویه؛ طبری، تاریخ الامم و الملوك).

از نظر تجهیزات نیز مسلمانان در شرایط بسیار ضعیفی قرار داشتند. با این حال نتیجه جنگ برخلاف انتظار قدرت‌های مادی رقم خورد.

قرآن درباره این جنگ می‌فرماید:

«وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ» (آل عمران: ۱۲۳).

همچنین قرآن از نزول فرشتگان برای یاری مسلمانان سخن می‌گوید:

«إِنِّي مُمِدُّكُمْ بِأَلْفٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ» (انفال: ۹).

ابن کثیر در تفسیر خود می‌نویسد که این آیات نشان‌دهنده نوعی امداد الهی در جنگ بدر است (ابن کثیر، تفسیر القرآن العظیم).

جنگ احد و سنت‌های الهی

اگرچه جنگ بدر نمونه‌ای از پیروزی با وجود ضعف ظاهری بود، اما جنگ احد نمونه‌ای از شکست نسبی مسلمانان به دلیل نافرمانی از فرمان پیامبر است.

بر اساس گزارش‌های تاریخی، گروهی از تیراندازان که مأمور محافظت از تنگه کوه بودند، دستور پیامبر را نادیده گرفتند و موقعیت خود را ترک کردند (ابن هشام، السیره النبویه).

در نتیجه، سپاه قریش از همان مسیر حمله کرد و توازن جنگ تغییر یافت. قرآن این حادثه را چنین تفسیر می‌کند:

«وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ ... حَتَّىٰ إِذَا فَسِلْتُمْ وَتَنَزَّاعْتُمْ» (آل عمران: ۱۵۲).

مفسران این آیه را بیانگر آن می‌دانند که سنت‌های الهی با مسئولیت انسانی همراه است (طبری، جامع البیان).

ایمان و فرهنگ مقاومت

ایمان در بسیاری از جوامع نوعی نیروی فرهنگی ایجاد می‌کند که می‌توان آن را «فرهنگ مقاومت» نامید.

این فرهنگ در ادبیات فارسی نیز بازتاب یافته است. مولوی می‌گوید:

این جهان کوه است و فعل ما ندا/سوی ما آید نداها را صدا

(مولوی، مثنوی معنوی)

سعدی نیز در گلستان می‌نویسد:

به راه بادیه رفتن به از نشستن باطل

که گر مراد نیابم به قدر وسع بکوشم

این اشعار نشان می‌دهد که در فرهنگ ایرانی - اسلامی، تلاش، ایمان و امید به آینده همواره ارزشمند شمرده شده است.

تحلیل جنگ‌ها تنها بر اساس عوامل مادی نمی‌تواند تصویری کامل از واقعیت ارائه دهد. اگرچه قدرت نظامی، اقتصاد و فناوری نقش مهمی در سرنوشت جنگ‌ها دارند، اما تاریخ نشان می‌دهد که عوامل معنوی نیز می‌توانند تأثیر قابل توجهی داشته باشند. در نگاه اسلامی، پیروزی نتیجه ترکیب دو عامل است: آمادگی مادی و ایمان معنوی. قرآن از یک سو مسلمانان را به آمادگی نظامی فرا می‌خواند: «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ» (انفال: ۶۰). و از سوی دیگر تأکید می‌کند که پیروزی نهایی از سوی خداوند است: «وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ».

بنابراین، الهیات جنگ نه به معنای نفی تلاش انسانی، بلکه به معنای تکمیل آن با ایمان و توکل است.

جنگ ریاضیات و الهیات

ناصر کاوه

$A > B$

Budget $\times$ GDP

فهرست منابع (Bibliography)

جهت تدوین، بسط و تحلیل این رساله ۵۰۰۰ کلمه‌ای (در سه بخش)، از منابع معتبر قرآنی، روایی، تفسیری، تاریخی و ادبی زیر استفاده شده است:

۱. منابع قرآنی و تفسیری:

- قرآن کریم: (استناد ویژه به سوره بقره، آل عمران، نساء، انفال، احزاب، توبه و محمد).
- طباطبائی، سید محمدحسین. *المیزان فی تفسیر القرآن*. ترجمه سید محمدباقر موسوی همدانی، انتشارات دفتر انتشارات اسلامی.
- طبرسی، فضل بن حسن. *مجمع البیان فی تفسیر القرآن*. انتشارات ناصرخسرو.
- فخر رازی، محمد بن عمر. *مفاتیح الغیب (تفسیر کبیر)*. دار احیاء التراث العربی.

۲. منابع روایی و تاریخی:

- نهج البلاغه (خطبه‌ها و نامه‌های امیرالمؤمنین علیه‌السلام، با تمرکز بر نامه‌های نظامی و فرماندهی).
- ابن هشام، عبدالملک. *السیرة النبویة*. تحقیق مصطفی السقا، دار المعرفة.

- واقدی، محمد بن عمر. *المغازی*. ترجمه محمود مهدوی دامغانی، مرکز نشر دانشگاهی.
- کلینی، محمد بن یعقوب. *الكافی* (کتاب الجهاد). دار الکتب الاسلامیة.

۳. منابع ادبی و عرفانی (فارسی):

- بلخی، جلال‌الدین محمد (مولوی). *مثنوی معنوی*. تصحیح رینولد نیکلسون.
- فردوسی، ابوالقاسم. *شاهنامه*. تصحیح جلال خالقی مطلق.
- سعدی شیرازی، مصلح‌الدین. *گلستان و بوستان*. تصحیح غلامحسین یوسفی.
- حافظ شیرازی، شمس‌الدین محمد. *دیوان اشعار*. تصحیح قزوینی و غنی.

۴. منابع علوم استراتژیک و نظریه‌های جنگ (جهت تحلیل‌های تطبیقی):

- کلاوزویتس، کارل فون. *پیرامون جنگ (On War)*. ترجمه محمود داوودی.
- سان‌تزو. *هنر جنگ (The Art of War)*. ترجمه حسن حبیبی.
- کیگان، جان. *تاریخ جنگ (A History of Warfare)*. انتشارات آلفرد ای. کناف.

جنگ ریاضیات و الهیات

Nasser Kaweh

ناصر کاوہ

الْهٰیاتِ
بِحُجَّتِہٖ وَتَحْکِیْمِہٖ

$$f(\omega) = \sum_{i=1}^n f_i \omega_i + f_0$$
$$f(x) = \int_1^x f(t) dt = \sum_{i=1}^n \omega_i \log^i \left(\frac{x}{L} \right) / L$$
$$f(x) = \frac{1}{2\pi i} \int_{\gamma-i\infty}^{\gamma+i\infty} \tilde{f}(s) ds = \left[\frac{f(s)}{2\pi i} \right]_{\gamma-i\infty}^{\gamma+i\infty}$$
$$t^2 = \frac{1}{6} \pi^2 (6\pi^2) \omega = 1.72 \pi \omega$$

$$H = 2\pi h_0 \left(\frac{1}{5} + \omega \right) = e^{\frac{1}{5}} (3 \cdot e^2 + 2^2)$$

$$f(\omega) = \int_0^{\omega} \log^i \left(\frac{x}{L} \right) dx = \left[\frac{1}{2\pi} \log^i \left(\frac{x}{L} \right) \right]_{\gamma-i\infty}^{\gamma+i\infty}$$

Gross Domestic Product

Probability Bell curves

$$\lim_{x \rightarrow \infty} f(n) \cdot f(x) = \frac{f(-f+4)}{n} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{f(-f+4)}{n}$$

